

Til
Justisminister Knut Storberget,
Landbruks- og matminister Terje Riis-Johansen
Miljø- og Utviklingsminister Erik Solheim
Utenriksminister Jonas Gahr Støre

17.desember 2007

Norge må hindre patentering av vanlige planter

Fra 1.1.2008 blir Norge medlem av den europeiske patentorganisasjonen (EPO). EPO har begynt å innvilge patent på vanlige planter og dyr. Dette bryter regelen om at biologiske prosesser for å foredle planter og avle dyr ikke skal patenteres. Og det er i strid med regjeringens erklærte mål om å føre en restriktiv patentpolitikk. Det høyeste klageorganet i EPO vurderer nå om de skal opprettholde patentet på en vanlig brokkoli. Dette vil avgjøre den framtidige patentpraksisen til EPO. Den norske regjering må intervensere i saken slik at dette patentet blir opphevet.

I en rekke år har det vært tillatt å patentere genmodifiserte planter og dyr i OECD-land, og i Norge ble dette tillatt ved innføringen av EUs patentdirektiv i 2004. Slike patenter påvirker bønder ved at det blir forbudt å spare såkorn fra egen avling. Planteforedlere kan ikke lenger fritt bruke patentert materiale i videre forskning. I tillegg stimulerer patentbeskyttelse av såkorn en markedskonsentrasjon. I dag kontrollerer en håndfull multinasjonale selskap rundt halvparten av det internasjonale såkornmarkedet.

Mange bondeorganisasjoner og andre grupper fra det sivile samfunnet har kjempet i en årrekke mot disse patentene og storselskapers kontroll over verdens matproduksjon. Det er noen begrensninger i hva som kan patenteres i internasjonale avtaler som TRIPS-avtalen under Verdens handelsorganisasjon. Den tillater at land unntar planter og dyr fra hva som kan patenteres. I henhold til EUs patentdirektiv, er det forbudt å patentere plantesorter og dyreraser og alminnelige måter for å foredle planter og avlsmetoder for dyr.

Patent på vanlige planter

Det europeiske patentkontoret har de siste årene innvilget flere patent, ikke bare på genmodifiserte planter, men også på konvensjonelle planter. Den snedige måten å unngå unntakene for plantesorter er å formulere patentet som en metode istedenfor en plantesort i seg selv. Et av de mest omstridte patentene er innvilget til det nederlandske selskapet Bioscience på en brokkoli (EP 1069819). Den patenterte planten er ikke et resultat av genteknologi, kun et resultat av vanlig planteforedling. Den eneste oppfinnelsen selskapet har gjort, er å beskrive en metode for å krysse en hybrid med en alminnelig sort og derigjennom fått patentvern for plantesorten som er resultat av denne metoden. To europeiske såkornsselskaper, Syngenta og Limagrain, har sendt inn klage på patentet til EPO. De krever at patentet blir opphevet fordi det ikke er lov å patentere essensielle biologiske prosesser for plantefordeling i Europa (Europeiske patentkonvensjonen, artikkel 53b).

Bindende praksis er i endring

Istedenfor å oppheve patentet, har EPO bestemt at dets høyeste klageorgan (the Enlarged Board of Appeal), skal vurdere to generelle juridiske spørsmål i saken. Klageorganet jobber nå med saken under saksnummer G2/07. Hva utfallet her blir, vil sette sedvanen for framtidige patent på planter og dyr. Det er ikke vanlig at enkeltland blander seg inn i enkeltsaker, men når enkeltsaker har så stor betydning for hva som blir den generelle patenttjusen i fremtiden bør land kunne bidra med generelle rettslige argumenter. Norge gjorde for eksempel dette i forbindelse med annulleringssøksmålet mot Patentdirektivet. En uttalelse i det høyeste klageorganet vil ha stor betydning for senere saker, siden denne typen avgjørelser har en sterkt bindende virkning.

Det er særlig to problemer fra et patentrettslig ståsted i denne saken: For det første innebærer krav nummer 9 at patentet omfatter plantesorter av brokkoli. Dette er i strid med unntaket for å kunne få et patent på en plantesort. Hvis patentet blir stående vil det gjøre at unntaket helt uthules. Det andre patentrettslige spørsmålet knytter seg til oppfinnelseshøyde – eller hvor stor oppfinnelsen må være i

forhold til det som er kjent for å kunne få patent. Metoden i patentet ligger veldig nært opp til det som er kjent allerede før patentsøknaden. Denne likheten gjør at hvis patentet innvilges sedimenteres en praksis hvor det er lett å få patent selv på helt banale omskrivninger av det som er kjent. Dette er ikke i tråd med hvordan patentretten er ment å fungere, nemlig å stimulere innovasjon.

Om brokkolipatentet ikke blir opphevet, vil dette påvirke andre uavklarte patentsøknader. Et av de mest skremmende eksemplene er Syngentas patentsøknad på store deler av risgenomet og bruken av det i foredling av også andre matplanter som har tilsvarende genetisk informasjon som ris. Dette vil inkludere mais og hvete. Et annet eksempel er Monsanto's søknad på å patentere konvensjonelle foredlingsmetoder på gris som vil gi selskapet monopol på vanlige måter å foredle gris.

Motstanden mot EPOs patentpraksis er stor. Initiativet <http://www.no-patents-on-seeds.org/> er støttet av rundt 50 bondeorganisasjoner og over 100 andre organisasjoner fra verden over. Mer informasjon om brokkolipatentet ligger på deres hjemmesider.

Regjeringen må intervensere

I 2004 ble EUs patentdirektiv gjennomført i norsk rett. Men det ble lagt vekt på at Norge skal føre en restriktiv praksis i forhold til patenter på planter og dyr: *"Kravene om oppfinneshøyde og beskyttelsens omfang skal praktiseres restriktivt ved gjennomføringen av direktivet i norsk rett. Dette vil motvirke at det blir for enkelt å få patent, og at patentbeskyttelsen strekkes for langt. Det vil dermed motvirke at patenter legger uforholdsmessige hindringer i veien for andres utnyttelse av biologisk materiale. ... Norge vil også ta til orde for en restriktiv linje i relevante fora internasjonalt."*

Føringene om en restriktiv patentpolitikk ble gjentatt da Stortinget vedtok norsk EPO-medlemskap i sommer: *"Regjeringen ønsker å holde fast ved den restriktive linjen ved patentering av visse bioteknologiske oppfinnelser som kom til uttrykk ved gjennomføringen av patentdirektivet i norsk rett."* Videre sies det at *"Også i Den europeiske patentorganisasjonen vil norske representanter arbeide for etablerte norske synspunkt på patentområdet, blant annet når det gjelder en restriktiv holdning til patentering av bioteknologiske oppfinnelser."*

Saken om brokkolipatentet innebærer at EPO vil omfortolke de unntakene som Stortinget bygget på da de meldte Norge inn i EPO i sommer. Hvis land som Norge, som sier at de ønsker en restriktiv patentpraksis, ikke protesterer i slike prinsipielle saker som denne, vil EPO utvikle seg til et helt autonomt og selvstendig rettssystem utenfor demokratisk kontroll. Som medlem til EPO burde det være en plikt for den norske regjering å bidra til at praksis ikke endrer patentjus.

Patentering av vanlige planter og dyr er ikke i tråd med en restriktiv patentpraksis. Regjeringen må nå intervensere i EPO. Brokkolipatentet må oppheves slik at den urimelige patentpraksisen stoppes.

Med vennlig hilsen

- Utviklingsfondet
- Norges Naturvernforbund
- Norges Bondelag
- Natur og Ungdom
- Biologisk-dynamisk forening
- Norges Bygdekvinneforbund
- Spire – Utviklingsfondets Ungdom
- Attac Norge
- Framtiden i våre hender
- Norges Bygdeungdomslag
- Oikos
- Grønn Hverdag
- Greenpeace
- Changemaker
- Regnskogfondet
- Norsk Bonde- og småbrukarlag